

# خودسازی

کریم خطیبی

www.ketab.ir

سرشناسه: خطیبی، کریم، ۱۳۵۰ -

عنوان و نام پدیدآور: خودسازی / کریم خطیبی

مشخصات نشر: تهران، به‌آموز، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۱۳۲ ص

شابک: ۲۵۰۰۰ ریال ۲-۰۶-۲۹۶۴-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتاب حاضر نخستین بار با عنوان «کرانه‌های پاکی (خودسازی)» توسط انتشارات کانون

اندیشه جوان به چاپ رسیده است.

یادداشت: کتاب‌نامه: ص. ۱۲۳-۱۲۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر: کرانه‌های پاکی (خودسازی).

موضوع: خودسازی (اسلام)

موضوع: راه و رسم زندگی (اسلام)

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰ ک ۶۳ / ۲۵ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۶۳

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۲۴۰۱۷۸۴

## خودسازی

نویسنده: کریم خطیبی

ناشر: به‌آموز

چاپ و صحافی: صدف

نوبت چاپ: | اول از این ناشر، تیرماه ۱۳۹۰

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۵۰۰ تومان

نشانی: تهران، بزرگراه رسالت، بعد از صیاد شیرازی، نبش کوچه پارس،

پلاک ۲۳، واحد ۱۴، تلفن: ۲۲۳۲۸۱۳۵ - ۰۹۱۹۶۲۴۹۶۵۰

## فهرست مطالب

|    |                                          |
|----|------------------------------------------|
| ۷  | مقدمه                                    |
| ۱۳ | بخش اول: کلیات                           |
| ۱۵ | مفهوم خودسازی از نگاه ادیان و مکاتب      |
| ۱۷ | خودسازی در اسلام                         |
| ۲۰ | آثار و فواید خودسازی                     |
| ۲۵ | بخش دوم: عوامل و اسباب خودسازی           |
| ۲۷ | فصل اول: انسان شناسی                     |
| ۲۷ | ضرورت انسان شناسی                        |
| ۳۲ | درک روح در فضای ناآگاه                   |
| ۳۳ | فطرت انسان                               |
| ۳۵ | فطرت در کلام دانشمندان                   |
| ۳۹ | تربیت پذیری انسان                        |
| ۴۰ | ویژگی های تربیت پذیری انسان              |
| ۴۱ | فصل دوم: خداشناسی                        |
| ۴۱ | خداخواهی و خداجویی                       |
| ۴۲ | انگیزه های خداشناسی                      |
| ۴۹ | فصل سوم: ایمان                           |
| ۴۹ | چیستی ایمان                              |
| ۵۰ | متعلق ایمان                              |
| ۵۱ | ایمان و خودسازی                          |
| ۵۵ | فواید ایمان                              |
| ۵۶ | پرورش فضایل اخلاقی                       |
| ۵۷ | ایمان و عمل صالح                         |
| ۵۹ | اطمینان و تعادل روحی                     |
| ۶۱ | نقش ایمان از نظر استاد مطهری             |
| ۶۳ | فصل چهارم: عمل شایسته                    |
| ۶۳ | اهمیت عمل شایسته                         |
| ۶۵ | رابطه عمل با سرنوشت انسان از دیدگاه قرآن |
| ۶۹ | ویژگی های عمل صالح                       |

|     |                                        |
|-----|----------------------------------------|
| ۷۰  | ارتباط نیت با ایمان                    |
| ۷۱  | ایجاد عمل                              |
| ۷۵  | خلوص نیت از دیدگاه امام خمینی (ره)     |
| ۷۹  | بخش سوم: بستر خودسازی                  |
| ۸۱  | عوامل بیرونی مؤثر در تشکیل شخصیت انسان |
| ۸۲  | وراثت و تربیت                          |
| ۸۴  | خانواده و ازدواج                       |
| ۸۷  | خانواده و تربیت                        |
| ۹۰  | جامعه و تربیت                          |
| ۹۳  | جامعه صالح                             |
| ۹۴  | علائم و شرایط جامعه سالم               |
| ۹۷  | بخش چهارم: موانع و آفات خودسازی        |
| ۹۹  | اولین مانع: غفلت                       |
| ۹۹  | چیستی غفلت                             |
| ۱۰۰ | خطر غفلت                               |
| ۱۰۱ | روش‌های مبارزه با غفلت                 |
| ۱۰۳ | ذکر خدا                                |
| ۱۰۴ | اذکار دینی                             |
| ۱۰۶ | زمینه‌ای برای غفلت                     |
| ۱۰۷ | دومین مانع: هواپرستی                   |
| ۱۰۷ | من محوری                               |
| ۱۱۰ | طغیان نفس                              |
| ۱۱۲ | تفکر و اندیشه راه مبارزه با هوای نفس   |
| ۱۱۵ | سومین مانع: شیطان                      |
| ۱۱۷ | قلمرو نفوذ شیطان                       |
| ۱۱۸ | چهارمین مانع: دنیاگرایی                |
| ۱۱۹ | ذم دنیا                                |
| ۱۲۱ | علاقه به دنیا                          |
| ۱۲۳ | زهد                                    |
| ۱۲۷ | کتابنامه                               |

هدف علم اخلاق تکامل معنوی انسان و برخورداری او از قضائل و ملکات اخلاقی است. به عبارت دیگر هدف این است که انسان از جایگاه حیوانی خویش حرکت کرده و به بالاترین نقطه کمال یعنی اتصال به مقام فرشتگان برسد. اگر چه بعضی از علمای اخلاق نهایت مسیر تکاملی انسان را از این هم بالاتر دانسته و معتقدند که روح انسان می‌تواند از افق ملانک هم فراتر رفته و خود را به بی‌نهایت برساند. آنان در استدلال این مدعا آورده‌اند که اگر در آدم (علیه‌السلام) و فرزندان او استعداد بالاتر رفتن از فرشتگان نبود خداوند فرشتگان را به سجده به آدم (علیه‌السلام) امر نمی‌فرمود. مولانا در همین خصوص می‌گوید:

|                          |                            |
|--------------------------|----------------------------|
| حمله دیگر بمیرم از بشر   | تا برآرم از ملانک بال و پر |
| از ملک هم بایدم پران زجو | کل شیء هالک الا وجهه       |
| بار دیگر از ملک پران شوم | آن چه در وهم ناید آن شوم   |

با پذیرش وجود چنین استعدادی در انسان، وصول به این مقام والا که همان "قرب الهی" است، در اثر تأدب به آداب‌الله و تخلق به اخلاق‌الله و تهذب روحی حاصل می‌شود. با توجه به عظمت مقام، مسیری که سالک برای وصول به آن باید پیماید از حساسیت و دقت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. حرکت در مسیر بندگی و دستیابی به مراتب معنوی از اموری است که انسان‌ها همیشه طالب آن بوده‌اند. جویندگان تقرب همیشه با این سؤال مواجه هستند که: چگونه می‌توان تهذیب نفس کرد؟ پاسخ به این سؤال مستلزم دست‌یابی به روشی برنامه‌ریزی

شده، دقيق و برگرفته از آموزه‌های اسلامي برای عبور از طبيعت و تعديل هويت بشري و احيا و پرورش هويت انساني است که "خودسازي" ناميده می‌شود. خودسازي همان پرورش اخلاق حميده و محور ذایل ناپسند است که اساس رشد شخصيت انساني هر فرد را تشکيل می‌دهد.

از گذشته‌های دور تاکنون علما و اساتيد بزرگ اخلاق برای پاسخ به نیاز مؤمنین در خصوص موضوع خودسازي و تهذيب نفس کتاب‌های وزين و ارزشمندی نگاشته‌اند که در مراکز علمي و تربيتي و يا افراد علاقه‌مند مورد استفاده قرار می‌گیرد. با توجه به اهميت و جذابيت موضوع برای نسل جوان، انتشارات "به‌آموز" تصميم گرفت کتابي مختصر، مشتمل بر محورهای عمده و ضروري در بحث خودسازي و يا قلمي روان را در اختيار علاقه‌مندان قرار دهد. پس از بررسی‌های لازم از بين کتاب‌های موجود کتاب حاضر انتخاب شد. اين کتاب کوششي است در باب خودسازي و تهذيب نفس که توسط جناب حجت‌السلام والمسلمين آقای گريم خطيبی نوشته شده است. ضمن تشکر از ایشان اميد داريم اين کتاب مورد استفاده خوانندگان ارجمند قرار گیرد.

انتشارات به‌آموز

### سخن نخست

یا ایها الذین آمنوا علیکم انفسکم (مانده/ ۱۰۵) ای ایمان آوردندگان! مراقب خود باشید.

این آیه، انسان‌های با ایمان را به مراقبت از نفس خود امر کرده است، زیرا گرانیهاترین گوهری که نزد آدمی است نفس و جان اوست. چنانچه چه اگر نفس خویش را پاک داشته و از آلائش مصون دارد بیشترین منفعت را خواهد برد، اما اگر روح خود را آلوده و کدر ساخت، قیمت خود را نازل کرده است.

از نظر گاه جهان‌بینی توحیدی، انسان مسافری است که رهسپار لقای خداوند سبحان است. او در این سیر، عوالمی را پیموده است تا به عالم طبیعت و نشئه دنیا رسیده، و در آن‌جا نیز تطورات گوناگون و درجات و مراحل مختلفی دارد و در عین حال عوالمی پیش رو دارد، تا به لقای مهر و جمال، با قهر و جلال پروردگار سبحان برسد.

بنابراین مسافت و مسیر مزبور در نهان و نهاد آدمی است، نه در بیرون هستی او؛ و سفری است که بر اختیار او نیست و چاره‌ای جز پیمودن آن ندارد، سفری است که مؤمن و کافر، آگاه و غافل و خلاصه همه و همه در آن شرکت دارند.<sup>(۱)</sup>

یا ایها الانسان انک کادح الی ربک کدحاً فملاقیه (انشقاق/ ۶) ای انسان! تو با

---

۱. عبدالله جوادی آملی، تفسیر موضوعی قرآن، ج ۱۲، ص ۱۷۵. و علامه طباطبایی، المیزان،

تلاش و رنج به سوی پروردگارت می‌روی و او را ملاقات خواهی کرد.

این کتاب می‌خواهد که توجه نویسنده و هر خواننده‌ای را به این سیر جلب کند و تذکری باشد تا این که خوانندگان عزیز و محترم، باطن مهذب و با صفای خود را هم چنان پاک نگه دارند و از منزلت والایی که خداوند برای انسان‌ها مقرر نموده است، پاسداری کنند.

اما مباحث این نوشتار از چهار بخش تشکیل شده است.

در بخش اول به مقدمات و کلیات خودسازی خواهیم پرداخت.

در بخش دوم به عوامل و اسباب خودسازی می‌پردازیم که سرفصل‌های

مباحث آن عبارتند از:

۱. انسان‌شناسی

۲. خداشناسی

۳. ایمان

۴. عمل شایسته

بخش سوم بحث درباره بستر خودسازی است که مراد از آن عوامل بیرونی‌ای

است که در تشکیل شخصیت انسان تأثیر دارد.

بخش چهارم به موانع و آفات خودسازی می‌پردازد و این که چه موانع و

آفاتی خودسازی را تهدید می‌کند. سرفصل‌های این بخش عبارتند از:

۱. غفلت

۲. هواپرستی

۳. شیطان

در پایان، کوشش‌های بی‌دریغ مسئولان و اعضای محترم هیأت علمی گروه

اخلاق و عرفان پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی را صمیمانه سپاس

می‌گذارم و همچنین از جناب استاد ربانی گلپایگانی (زیده‌عزه) که با راهنمایی و

افادات خویش مشوق بنده بوده‌اند، قدردانی می‌کنم. به امید آن که این تلاش به



منزله یکی از اولین پله‌ها، در پیش قدم خوانندگان جوان قرار گیرد، و آغوش آن برای توصیه‌های اصلاحی و انتقادی صاحبان نظر همواره باز و منت پذیراست.